

Par katastrofālo situāciju, kas radīsies inženierizglītībā un zinātnē

Šonedēļ Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) vadība ir izstrādājusi atklātu vēstuli Valsts prezidentam Valdim Zatleram, kurā pauž nosodījumu valdības lēmumam krīzes laikā samazināt finansējumu izglītībai un zinātnē un pieprasā pārskatīt valdības izstrādāto taupības plānu, kura sekas, iespējams, būs Latvijas inženierizglītības un inženierzinātnes likvidēšana.

Par katastrofālo situāciju, kas radīsies inženierizglītībā un zinātnē Latvijas universitātes plānotā 40 % finansējuma samazināšanas rezultātā

Rīgas Tehniskās universitātes vadība, apzinoties savu lomu Latvijas tautsaimniecības sabalansētā attīstībā, sabiedrības vārdā vērsās pie Jums ar lūgumu nekavējoties pārskatīt valsts taupības plāna iekļauto ekonomisko risinājumu, kas paredz 40% finansējuma samazināšanu inženierizglītībai un zinātnē Rīgas Tehniskajā universitātē un līdzīgi arī citās Latvijas universitātes.

Rīgas Tehniskā universitāte (RTU) gadā sagatavo apmēram 3000 augstākā līmeņa speciālistu, lielākā daļa no tiem ir ar inženiera kvalifikāciju. 2008. gadā disertācijas aizstāvēja 43 zinātņu doktori, kas ir lielākais sasniegums Latvijas neatkarības gados.

Kvalificētu inženierteh-

nisko speciālistu deficīts Latvijā ir viens no būtiskākajiem iemesliem, kura dēļ Latvija salīdzinājumā ar pārējām Baltijas valstīm iegūst vissliktākās globālās konkurētspējas rādītājus. Pašlaik Latvijā konkurētspējas ziņā gan vēl iespējams salīdzināt vismaz ar Baltijas valstīm, taču, strauji samazinot finansējumu inženier tehniskajai izglītībai un zinātnē, Latvija var kļūt konkurētspējīga.

Finansējuma samazinājums 40 % apmērā nozīmē inženier tehniskās izglītības un zinātnes panikumu un, iespējams, likvidēšanu. Līdz ar to Latvijā attīstība nenotiks tādas tautsaimniecības nozarēs kā apstrādes rūpniecība; elektroenerģijas, siltumenerģijas, gāzes un ūdens apgāde; būvniecība; transports; sakari un telekomunikācijas u. c.

Uz tik dramatisku nākotnes vīziju norāda vairāki fakti: pirmkārt, izglītības un zinātnes ministrijas dati apliecina, ka inženierzinātņu jomās studē tikai 10,3% no visiem studējošajiem. (Salīdzinājumam – 1997./98. akad. gadā šis rādītājs bija 20,5%). Viens no būtiskākajiem stimuliem, kas daļai jauniešu līdz šim tomēr lika izvēlēties eksakto zinātņu studijas universitātēs, bija valsts dotētās studiju vietas un garantēts darbs pēc studijām. Taču, lai neatgriezeniski neiznīcinātu universitātes potenciālu, valsts

noteiktais taupības plāns piespiedīs RTU vadību pieņemt nepopulārus lēmumus: nespējot pilnā apmērā pilnīt valsts pasūtījumu, samazināt no valsts budžeta finansēto studiju vietu skaitu, slēgt studiju programmas vai pat fakultātes, paaugstināt studiju maksu, maksu par dienesta viesnīcām u. tml. Pārāk augstas izglītības maksas gadījumā studējošo īpatsvars inženierzinātņu jomā būsiski samazināsies un daļa studentu būs spiesti studēt ārvalstīs, kas palielinās viesstrādnieku ieplūšanu Latvijā.

Otrkārt, izmantojot valsts dotāciju, aktīvi piesaistot Eiropas Savienības (ES) fondu līdzekļus un piedaloties ES ietvarprogrammu projektos, pamazām sākusī uzlaboties akadēmiskā personāla vecuma struktūra. Ar attīstība RTU turpinātos tāpat kā pēdējos četros gados, akadēmiskā personāla atjaunošana gandrīz pilnībā būtu istenojama turpmāko 10 gadu laikā. Ja tagad inženierzinātnēm atkal tiks aukstasinīgi izsīstis pamats zem kājām, tās var tikt neatgriezeniski iznīcinātas: pensionētā akadēmiskā personāla resursi būs izsmelti, bet jaunie zinātnieki, kam ir unikālas zināšanas un starptautiskā darba pieredze, nebūs ar mieru palikt un turpināt darbu Latvijā, universitātē, kurai nav ne mazāko attīstības

perspektīvu. Ja nebūs akadēmiskā personāla, nebūs arī universitātes.

Treškārt, RTU tiek liegta iespēja turpināt apgūt ES līdzekļus. Valdība ir paredzējusi, ka turpmāk ES projektiem nepieciešamais līdzfinansējums RTU kā atvasinātai publiskai personai jāatrod pašai, taču vienlaikus krasi samazinājusi finansējumu, nesniedz valsts galvojumu līdzfinansējuma nodrošināšanai un nedod nekādu iespēju piesaistīt kredītsursumu ēku un zemes apsaimniekošanai. LR Ministru kabinets jau vairākus gadus nespēj pieņemt lēmumu par RTU apsaimniekoto ēku un zemes nodrošināšanu universitātes īpašumā. Ir steidzami nepieciešami likumu grozījumi, kas jau 2008. gada rudenī tika iesniegti Saeimā.

Vērsām prezidenta un valdības uzmanību uz to, ka RTU ir strupelcā. Tai tiek atņemts ne tikai finansējums, bet arī jebkāda iespēja to piesaistīt – tik īsā laika posmā, turklāt akadēmiskā gada vidū.

Preteji Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007.–2013. gadam noteiktajam, ka tautsaimniecības izaugsmei un tehnoloģiskai izcilībai kalpos tieši izglītība un zināšanas, valsts taupības plāns parāda, ka pašreizējai Latvijas valdībai izglītība un zinātnē ir vismazāk svarīgā nozare, jo tai noteikts vislielākais budžeta samazinā-

jums, un ka inženierzinātņu nozari sagaida līdzīgs liktenis kā Latvijas cukura rūpniecību. Pārējo Eiropas valstu, piemēram, Vācijas, Zviedrijas, Somijas un arī Igaunijas, politiku stratēģija cīņā ar krīzi ir palielināt finansējumu izglītībai un zinātnē, toties Latvija tieši pretēji – to gandrīz divreiz samazina.

Lai nodrošinātu valsts attīstību nākotnē, pieprasām pārskatīt taupības plānu, piedāvājam neveidot rezerves fondu 10% apmērā no valsts budžeta finansējuma universitātem, izņēmuma kārtā iekļaut inženierizglītību un lietišķo zinātņu to valsts subsīdēto jomu skaitā, kurām finansējuma samazinājums nav pieļaujams, vai beizejas gadījumā paredzēt samazinājumu, kas nepārsniedz 15%, kā arī definēt izmaksas, ko budžeta samazināšana nekārtu, – stipendijas, studentu transporta kompensācijas utt. – un steidzami risināt universitāšu īpašumu jautājumu. Piedāvājam daļu Starptautiskā Valūtas fonda aizņēmuma novirzīt inženierizglītības un dabaszinātņu kā valsts prioritāro virzīnu atbalstam, veikt likumdošanas izmaiņas, kas ļautu valsts universitātem veidot maksas studiju programmas ne tikai Eiropas Savienības valodās, kā arī apturēt ES fondu pārdali, atstājot izglītības un zinātnes jomā sākotnēji pare-

dzēto ES fondu līdzekļu apjomu. Kā prioritāti aicinām noteikt pēc iespējas ātrāku RTU attīstības stratēģijā iekļautā vienotā Kīpsalas teritoriālā kompleksa istenošanu, tā optimizējot RTU darbību un izveidojot modernu, konkurētspējīgu pasaules līmeņa tehnoloģiskās universitātes infrastruktūru, kas piesaistītu Latvijas jauniešus inženierzinātnēm un kalpotu kā balsts Latvijas ražošanai uzņēmumiem un tautsaimniecībai kopumā.

RTU vadība aicina prezidentu un valdību izmantot nozaru speciālistu un pētnieku potenciālu, pieņemot Latvijas tautsaimniecībai izšķirošus lēmumus, kā arī turpmāk konsultēties ar universitāšu akadēmisko un zinātnisko personālu. Esam gatavi strādāt kopā, lai sekmešu turpmākā Latvijas attīstību.

RTU rektors akadēmiķis Ivars Knēts,

RTU zinātņu prorektors akadēmiķis Leonids Ribickis,

RTU mācību prorektors profesors Uldis Sukovskis,

RTU Senāta priekšsēdētāja profesore Māra Jure,

RTU kanclers Ingars Eriņš,

RTU Studēto parlamenta prezidents Artūrs Zeps